

Na osnovu čl. 8 i 61 Ustavne povelje državne zajednice Srbija i Crna Gora, Savezna skupština, na sednici Veća građana od 28. februara 2003. godine i na sednici Veća republika od 28. februara 2003. godine, donela je

ODLUKU

O PROGLAŠENJU POVELJE O LJUDSKIM I MANJINSKIM PRAVIMA I GRAĐANSKIM SLOBODAMA

Proglašava se Povelja o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, koju su usvojile Narodna skupština Republike Srbije, na sednici od 26. februara 2003. godine, Skupština Republike Crne Gore, na sednici od 26. februara 2003. godine i Savezna skupština, na sednici Veća građana od 28. februara 2003. godine i na sednici Veća republika od 28. februara 2003. godine.

Polazeći od toga da su ljudska i manjinska prava temelj svake demokratske zajednice,

Opređenjenje za demokratiju, mir, toleranciju, poštovanje ljudskih prava, vladavinu prava i socijalnu pravdu, Narodna skupština Republike Srbije, Skupština Republike Crne Gore i Savezna skupština donose

POVELJU

O LJUDSKIM I MANJINSKIM PRAVIMA I GRAĐANSKIM SLOBODAMA

("Sl. list SCG", br. 6/2003)

I OPŠTE ODREDBE

Ljudsko dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti

Član 1

Ljudsko dostojanstvo je neprikosnoveno. Svako ima obavezu da ga štiti.

Svako ima pravo na slobodan razvoj svoje ličnosti, pod uslovom da ne krši prava drugih zajemčena ovom poveljom.

Poštovanje ljudskih i manjinskih prava

Član 2

Svako ima obavezu da poštuje ljudska i manjinska prava drugih.

Ljudska i manjinska prava zajemčena ovom poveljom neposredno se primenjuju u skladu s Ustavnom poveljom državne zajednice Srbija i Crna Gora.

Ljudska i manjinska prava zajemčena ovom poveljom neposredno se uređuju, obezbeđuju i štite ustavima, zakonima i politikom država članica.

Zabrana diskriminacije

Član 3

Svi su pred zakonom jednaki.

Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.

Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu, pa i po osnovu rase, boje, pola, nacionalne pripadnosti, društvenog porekla, rođenja ili sličnog statusa, veroispovesti, političkog ili drugog ubeđenja, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti ili psihičkog ili fizičkog invaliditeta.

Dozvoljeno je privremeno uvođenje posebnih mera koje su neophodne za ostvarenje ravnopravnosti, potrebne zaštite i napretka za lica ili grupe lica koja se nalaze u nejednakom položaju, da bi im se omogućilo puno uživanje ljudskih i manjinskih prava pod jednakim uslovima.

Posebne mere iz stava 4 ovog člana se mogu primenjivati samo dok se ne ostvare ciljevi zbog kojih su preduzete.

Zabrana ukidanja ili ograničenja ljudskih i manjinskih prava propisanih ovom poveljom

Član 4

Odredbe ove povelje ne mogu se tumačiti tako da podrazumevaju pravo državne zajednice, država članica, neke grupe ili pojedinca da preduzima radnje usmerene na ukidanje ovom poveljom zajemčenih prava ili na njihovo ograničenje u većoj meri od one koja je propisana Ustavnom poveljom državne zajednice Srbija i Crna Gora, ovom poveljom i ustavima država članica.

Ograničenja ljudskih i manjinskih prava

Član 5

Zajemčena ljudska i manjinska prava mogu se ograničiti samo na osnovu Ustavnom poveljom državne zajednice Srbija i Crna Gora, ovom poveljom i ustavima država članica propisanih ograničenja, zakonom koji ima opštu primenu i koji sadrži poziv na odredbu kojom se ograničenje dozvoljava.

Zajemčena ljudska i manjinska prava smeju se ograničiti samo u onoj meri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu zadovoljila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno.

Ograničenja se ne smeju uvoditi u druge svrhe osim onih radi kojih su propisana.

Pri ograničavanju ljudskih i manjinskih prava i tumačenju ovih ograničenja, svi državni organi, a naročito sudovi, dužni su da vode računa o suštini prava koje se ograničava, važnosti

svrhe ograničenja, prirodi i obimu ograničenja, odnosu između ograničenja i njegove svrhe i o tome da li postoji način da se ta svrha postigne manjim ograničenjem prava.

Ograničenje ni u kom slučaju ne sme da zadire u suštinu zajemčenog prava.

Odstupanja od ljudskih i manjinskih prava

Član 6

Po zvaničnom proglašenju ratnog ili vanrednog stanja, ako je opstanak državne zajednice ili države članice ugrožen, dozvoljene su mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava zajemčenih ovom poveljom i to samo u onom obimu u kome je to nužno u datoj situaciji.

Mere odstupanja ne smeju da dovedu do razlikovanja po osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti ili društvenog porekla.

Mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava u oblastima koje su u nadležnosti institucija državne zajednice mogu opštim aktima propisati samo Skupština Srbije i Crne Gore ili Savet ministara, ako Skupština Srbije i Crne Gore nije u mogućnosti da se sastane. Odluka o odstupanju od ljudskih i manjinskih prava u slučaju proglašenja ratnog stanja donosi se uz saglasnost nadležnih organa država članica.

Mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava u oblastima koje su u njihovoj nadležnosti uređuju države članice svojim ustavima i zakonima, u skladu sa ovom poveljom.

Mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava koje propišu Skupština Srbije i Crne Gore ili Savet ministara važe do 90 dana, a po isteku ovog roka mogu se obnavljati na dodatne periode do 90 dana.

Savet ministara je dužan da akte kojima je propisao mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava podnese na potvrdu Skupštini Srbije i Crne Gore čim ona bude u mogućnosti da se sastane. U protivnom, mere odstupanja prestaju da važe završetkom prve sednice Skupštine Srbije i Crne Gore održane po proglašenju ratnog stanja.

Mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava prestaju da važe prestankom ratnog ili vanrednog stanja.

Za vreme ratnog stanja, Sud Srbije i Crne Gore nastavlja sa radom. Status i ovlašćenja Suda Srbije i Crne Gore i njegovih sudija ostaju nepromenjeni.

Mere odstupanja ni u kom slučaju nisu dozvoljene u pogledu prava zajemčenih čl. 1, 11, 12, 13, 14, 17, 19, 20, 21, 25, 26, 35, 50 i 51 ove povelje.

Ljudska i manjinska prava zajemčena međunarodnim pravom

Član 7

Ljudska i manjinska prava zajemčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i međunarodnim ugovorima koji važe u državnoj zajednici zajemčena su ovom poveljom i neposredno se primenjuju.

Zabrana ograničenja ljudskih i manjinskih prava pod izgovorom da ona nisu zajemčena ovom poveljom

Član 8

Nije dopušteno ograničavanje ljudskih i manjinskih prava zajemčenih opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, međunarodnim ugovorima koji važe u državnoj zajednici i zakonima i drugim propisima na snazi, pod izgovorom da ona nisu zajemčena ovom poveljom ili da su zajemčena u manjem obimu.

Sudska zaštita i uklanjanje posledica kršenja ljudskih i manjinskih prava

Član 9

Svako ima pravo na delotvornu sudsku zaštitu u slučaju da mu je povređeno ili uskraćeno neko ljudsko ili manjinsko pravo zajemčeno ovom poveljom, kao i pravo na uklanjanje posledica takvog kršenja.

Svako ko smatra da mu je neko ljudsko ili manjinsko pravo zajemčeno ovom poveljom povređeno ili uskraćeno pojedinačnim aktom ili radnjom institucije državne zajednice, odnosno državnog organa države članice ili organizacije koja vrši javna ovlašćenja ima pravo da podnese žalbu Sudu Srbije i Crne Gore, ako nije obezbeđena druga pravna zaštita u državi članici, u skladu s Ustavnom poveljom.

Odluke međunarodnih organa izvršavaju i troškove snose državna zajednica, odnosno države članice, u zavisnosti od toga da li je institucija državne zajednice, odnosno državni organ države članice ili organizacija koja vrši javna ovlašćenja povredila ili uskratila neko pravo zajemčeno međunarodnim ugovorom koji važi na teritoriji Srbije i Crne Gore.

Tumačenje odredaba o ljudskim i manjinskim pravima

Član 10

Ljudska i manjinska prava zajemčena ovom poveljom tumače se na način kojim se unapređuju vrednosti otvorenog i slobodnog demokratskog društva, u skladu sa važećim međunarodnim jemstvima ljudskih i manjinskih prava i praksom međunarodnih tela koja nadziru njihovo sprovođenje.

II LJUDSKA PRAVA I OSNOVNE SLOBODE

Pravo na život

Član 11

Ljudski život je neprikosnoven. U državnoj zajednici Srbija i Crna Gora ne postoji smrtna kazna.

Zabranjeno je kloniranje ljudskih bića.

Nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta

Član 12

Svako ima pravo na nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta.

Niko se ne sme podvrgnuti mučenju, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

Niko ne sme biti podvrgnut medicinskim ili naučnim ogledima bez svog slobodno datog pristanka.

Zabrana ropstva, položaja sličnog ropstvu i prinudnog rada

Član 13

Niko ne sme biti držan u ropstvu ili položaju sličnom ropstvu. Trgovina ljudima je zabranjena u svakom obliku.

Prinudni rad je zabranjen. Seksualno ili ekonomsko iskorišćavanje lica koje je u nepovoljnom položaju takođe se smatra prinudnim radom.

Prinudnim radom se ne smatraju rad ili služba koji se u skladu sa zakonom zahtevaju od pravosnažno osuđenih lica, lica koja vrše vojnu službu ili u slučaju vanrednih situacija koje ugrožavaju opstanak zajednice.

Pravo na slobodu i bezbednost

Član 14

Svako ima pravo na ličnu slobodu i bezbednost.

Niko ne može biti lišen slobode nečijom samovoljom. Lišavanje slobode je dozvoljeno samo u slučajevima i na način predviđen zakonom državne zajednice ili zakonima država članica.

Niko se ne može lišiti slobode samo zato što nije u stanju da ispuni ugovornu obavezu.

Svako ko je lišen slobode mora biti odmah obavešten, na jeziku koji razume, o razlozima lišenja slobode ili optužbi, kao i o svojim pravima.

Svako ko je lišen slobode ima pravo da, bez odlaganja, o tome obavesti lice po svom izboru.

Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud, po hitnom postupku, ispitati zakonitost lišavanja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišavanje slobode nezakonito.

Prema licu lišenom slobode postupa se čovečno i s uvažavanjem dostojanstva njegove ličnosti. Naročito je zabranjeno svako nasilje prema licu lišenom slobode ili iznuđivanje iskaza.

Svako ko je bio nezakonito lišen slobode ima pravo na naknadu štete.

Dodatna jemstva u slučaju lišavanja slobode zbog krivičnog dela ili prekršaja

Član 15

Uhapšenom licu se mora odmah saopštiti da ima pravo da ništa ne izjavljuje i da ima pravo da njegovom saslušanju prisustvuje branilac koga sam izabere.

Uhapšeno lice se mora bez odlaganja, a najkasnije u roku od 48 sati, izvesti pred nadležni sud. U suprotnom, ono se pušta na slobodu.

Lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično delo može se pritvoriti samo odlukom nadležnog suda, ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka.

Trajanje pritvora mora se svesti na najkraće nužno vreme, u skladu sa zakonom, o čemu se stara nadležni sud.

Posebna jemstva

Član 16

Svako ima pravo da u najkraćem roku, detaljno i na jeziku koji razume, bude obavешten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega i pravo da mu se sudi bez odugovlačenja.

Svako ima pravo na odbranu, uključujući pravo da uzme branioca po svom izboru, pred sudom ili drugim organom nadležnim da vodi postupak, da neometano opšti sa svojim braniocem i da ima dovoljno vremena i uslova za pripremu odbrane.

Zakonom se određuju slučajevi u kojima interes pravičnosti zahteva da okrivljeni dobije branioca po službenoj dužnosti, ako nije u mogućnosti da nadoknadi usluge branioca.

Okrivljeni ima pravo na pomoć tumača, ako ne razume ili ne govori jezik koji se koristi u postupku.

Svako ko je dostižan sudu ili drugom organu nadležnom da vodi postupak ne može se kazniti, ako mu nije bilo omogućeno da bude saslušan i da se brani.

Niko ne mora da svedoči protiv samog sebe ili da prizna krivicu.

Pravo na pravično suđenje

Član 17

Svakome je zajemčena jednaka zaštita prava u postupku pred sudovima, drugim državnim organima i nosiocima javnih ovlašćenja.

Svako ima pravo da o njegovim pravima, obavezama, kao i o optužbama protiv njega, bez odlaganja, odlučuje nezavisan, nepristrasan i zakonom ustanovljen sud.

Sudske odluke se izriču javno, a sudski postupci su javni, osim u slučajevima određenim zakonom.

Pravo na pravno sredstvo

Član 18

Svako ima pravo na žalbu ili drugo pravno sredstvo protiv odluke kojom se rešava o njegovom pravu, obavezi ili na zakonu zasnovanom interesu.

Pretpostavka nevinosti

Član 19

Svako je nevin dok se njegova krivica za krivično delo ne utvrdi pravosnažnom odlukom suda.

Zabrana retroaktivnosti, kažnjavanje samo na osnovu zakona

Član 20

Niko se ne može smatrati krivim ili kazniti za delo koje, pre nego što je izvršeno, nije bilo predviđeno zakonom kao kažnjivo.

Kazne se određuju prema zakonu koji je važio u vreme izvršenja dela, osim ako je kasniji zakon povoljniji za učinioca.

Ne bis in idem

Član 21

Niko ne može dva puta biti kažnjen za isto delo.

Pravo na rehabilitaciju i naknadu štete za pogrešnu osudu u krivičnom postupku

Član 22

Lice koje je bez osnova osuđeno za kažnjivo delo ima pravo na rehabilitaciju i naknadu štete od države.

Pravo na imovinu

Član 23

Jemči se pravo svojine i pravo nasleđivanja. Korišćenje imovine se može ograničiti zakonom, u skladu sa opštim interesom.

Niko se ne može lišiti svojine, osim u javnom interesu utvrđenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne ili da bi se obezbedila naplata poreza, drugih dažbina ili kazni.

Sporove o visini naknade rešava nadležni sud.

Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života

Član 24

Svako ima pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i tajnosti prepiske.

Niko ne sme ući u tuđi stan ili druge prostorije protiv volje njihovog držaoca ili u njima vršiti pretres, osim na osnovu odluke suda. Ulazak u tuđi stan ili druge prostorije ili njihov pretres, bez odluke suda, dozvoljeni su samo ako je to neophodno radi neposrednog hapšenja

učinioca krivičnog dela ili radi otklanjanja neposredne i ozbiljne opasnosti za ljude ili imovinu, na način predviđen zakonom.

Tajnost pisama i drugih sredstava opštenja je nepovrediva. Odstupanja su dozvoljena na određeno vreme samo na osnovu odluke suda, ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka ili odbrane zemlje, na način predviđen zakonom.

Zaštita podataka o ličnosti je zajemčena. Njihovo skupljanje, držanje i korišćenje uređuje se zakonom. Zabranjena je i kažnjiva upotreba podataka o ličnosti van svrhe za koju su prikupljeni. Svako ima pravo da bude obavješten o prikupljenim podacima o svojoj ličnosti, u skladu sa zakonom.

Pravo na sklapanje braka

Član 25

Jemči se pravo na sklapanje braka na osnovu slobodno datog pristanka budućih supružnika. Sklapanje, trajanje i raskid braka zasnivaju se na ravnopravnosti supružnika.

Deca rođena van braka imaju jednaka prava kao deca rođena u braku.

Sloboda misli, savesti i veroispovesti

Član 26

Svako ima pravo na slobodu misli, savesti, uverenja ili veroispovesti, što obuhvata i slobodu da se ostane pri svom uverenju ili veroispovesti ili da se oni promene prema sopstvenom izboru.

Niko nije dužan da se izjašnjava o svojim verskim i drugim uverenjima.

Svako je slobodan da u privatnom ili javnom životu ispoljava svoju veru ili ubeđenje veroispovedanjem, obavljanjem obreda, pohađanjem službe i nastavom, pojedinačno ili u zajednici s drugima.

Sloboda ispoljavanja vere ili ubeđenja može se ograničiti zakonom, ako je to neophodno radi zaštite javne bezbednosti, zdravlja, morala ili prava drugih lica.

Roditelji, kao i zakonski staratelji imaju pravo da svojoj deci obezbede versko i moralno obrazovanje u skladu sa svojim uverenjima.

Verske zajednice

Član 27

Verske zajednice su ravnopravne i odvojene od države.

Verske zajednice su slobodne u samostalnom uređivanju svoje unutrašnje organizacije, vršenju verskih poslova i verskih obreda.

Verske zajednice imaju pravo da osnivaju verske škole i dobrotvorne organizacije, u skladu sa zakonom.

Prigovor savesti

Član 28

U državnoj zajednici Srbija i Crna Gora se priznaje prigovor savesti.

Niko nije dužan da, protivno svojoj veri ili ubeđenju, ispunjava vojnu ili drugu obavezu koja uključuje upotrebu oružja. Takvo lice se može pozvati da ispuni odgovarajuću civilnu službu, u skladu sa zakonom.

Sloboda mišljenja i izražavanja

Član 29

Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu da se govorom, pisanjem, slikom ili na bilo koji drugi način traže, primaju i šire obaveštenja i ideje.

Svako ima pravo na pristup podacima u posedu državnih organa, u skladu sa zakonom.

Pravo na slobodu izražavanja se može ograničiti zakonom, ako je to neophodno radi zaštite prava i ugleda drugih lica, očuvanja autoriteta i nepristrasnosti suda, nacionalne bezbednosti, javnog zdravlja i morala ili javne bezbednosti.

Sloboda medija

Član 30

Svako može da bez odobrenja osniva novine i druga sredstva javnog obaveštavanja. Televizijske i radio stanice se osnivaju u skladu sa zakonima država članica.

U državnoj zajednici Srbija i Crna Gora nema cenzure.

Svako ima pravo na ispravku objavljene neistinite, nepotpune ili netačno prenete informacije kojom je povređeno njegovo pravo ili interes, u skladu sa zakonom.

Svako ima pravo na odgovor na informaciju objavljenu u medijima, u skladu sa zakonom.

Niko ne može sprečiti rasturanje štampe ili širenje obaveštenja i ideja putem drugih sredstava javnog obaveštavanja, osim ako se odlukom nadležnog suda utvrdi da je to neophodno radi sprečavanja propagiranja rata, podstrekavanja na neposredno nasilje ili zagovaranja rasne, nacionalne ili verske mržnje koja predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje.

Sloboda okupljanja

Član 31

Jemči se pravo na slobodu mirnog okupljanja.

Za okupljanje u zatvorenim prostorima nije potrebna prethodna dozvola ili prijava.

Za zborove i demonstracije na otvorenom prostoru, zakonima država članica se može propisati obaveza prijavljivanja nadležnom organu.

Sloboda okupljanja može se ograničiti zakonima država članica ako je to neophodno radi zaštite javne bezbednosti, javnog zdravlja i morala, nacionalne bezbednosti ili zaštite prava drugih lica.

Sloboda udruživanja

Član 32

Svako ima pravo na slobodu udruživanja, uključujući i pravo da ne bude član neke organizacije.

Političke, sindikalne i druge organizacije se osnivaju bez prethodnog odobrenja, upisom u registar kod nadležnog organa.

Pravo na slobodu udruživanja može se ograničiti zakonima država članica, ako je to neophodno radi zaštite javne bezbednosti, javnog zdravlja i morala, nacionalne bezbednosti ili zaštite prava drugih lica.

Organizacije čije je delovanje usmereno na nasilno rušenje ustavnog poretka, ukidanje zajemčenih ljudskih prava ili izazivanje rasne, nacionalne ili verske mržnje mogu se zabraniti odlukom nadležnog suda.

Pravo na slobodne izbore

Član 33

Građani državne zajednice Srbija i Crna Gora imaju pravo da učestvuju u odlučivanju o javnim poslovima, bilo neposredno ili preko predstavnika, slobodno izabranih tajnim glasanjem, na opštim i periodičnim izborima.

Građanin državne zajednice Srbija i Crna Gora koji je navršio 18 godina života ima pravo da bira i da bude biran u organe lokalne samouprave, državne organe države članice i institucije državne zajednice, u skladu sa Ustavnom poveljom i zakonima država članica. Izborno pravo je opšte i jednako, a glasanje je tajno.

Pravo na peticiju

Član 34

Svako ima pravo da se, pojedinačno ili u zajednici s drugima, obraća državnim organima, da im upućuje peticije i druge predloge i da od njih dobije odgovor, ako ga traži. Zbog korišćenja ovog prava niko ne sme da trpi štetne posledice.

Državljanstvo

Član 35

Dete rođeno na teritoriji Srbije i Crne Gore ima pravo na državljanstvo, ako nema drugo državljanstvo.

Državljanin državne zajednice Srbija i Crna Gora ne može biti lišen državljanstva, proteran iz državne zajednice Srbija i Crna Gora, niti izručen van teritorije, osim u skladu sa međunarodnim obavezama državne zajednice.

Punoletstvo

Član 36

Punoletstvo se stiče navršenom 18. godinom života.

Pravo na slobodu kretanja

Član 37

Svako ima pravo na slobodu kretanja i nastanjivanja na celoj teritoriji državne zajednice Srbija i Crna Gora, kao i pravo da napusti državnu zajednicu i da se u nju vrati.

Sloboda kretanja i nastanjivanja i pravo da se napusti teritorija Srbije i Crne Gore mogu se ograničiti zakonom, ako je to neophodno za vođenje krivičnog postupka, zaštitu javnog reda i mira, sprečavanje širenja zaraznih bolesti ili za odbranu zemlje.

Ulazak stranaca na teritoriju Srbije i Crne Gore i boravak u njoj reguliše se zakonom. Stranac se može proterati sa teritorije Srbije i Crne Gore samo na osnovu odluke nadležnog organa i u zakonom propisanom postupku.

Proterano lice se ne može uputiti tamo gde mu preti progon zbog njegove rase, vere, državljanstva, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja ili ozbiljno kršenje prava zajemčenih ovom poveljom.

Pravo na utočište u državnoj zajednici Srbija i Crna Gora

Član 38

Svaki stranac koji osnovano strahuje od progona zbog svoje rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti, pripadnosti nekoj grupi ili političkih uverenja ima pravo na utočište u Srbiji i Crnoj Gori. Postupak za dobijanje utočišta se uređuje zakonom.

Svako ko je prinudno raseljen u okviru teritorije Srbije i Crne Gore ima pravo na delotvornu zaštitu i pomoć, u skladu sa zakonima i međunarodnim obavezama Srbije i Crne Gore.

Posebna zaštita porodice, majke i deteta

Član 39

Porodica, majka i dete uživaju posebnu zaštitu društva i država članica.

Zajemčeno je pravo majke na podršku i zaštitu država članica u zakonom propisanom periodu, pre i posle porođaja.

Pravo na rad

Član 40

Zajemčeno je pravo na rad, u skladu sa zakonom. Države članice stvaraju uslove u kojima svako može da živi od svog rada.

Svako ima pravo na slobodan izbor rada.

Svako ima pravo na pravične i odgovarajuće uslove rada, a naročito na pravičnu naknadu za svoj rad.

Pravo na štrajk

Član 41

Zaposleni imaju pravo na štrajk, u skladu sa zakonom.

Socijalno obezbeđenje i socijalno osiguranje

Član 42

Svako ko ima prebivalište u državnoj zajednici Srbija i Crna Gora ima pravo na socijalno obezbeđenje i socijalno osiguranje, u skladu sa zakonom.

Pravo na obrazovanje

Član 43

Svako ima pravo na obrazovanje.

Osnovno obrazovanje je obavezno. Države članice su dužne da obezbede besplatno osnovno obrazovanje.

Osnivanje škola i univerziteta uređuje se zakonima država članica.

Sloboda naučnog i umetničkog stvaranja

Član 44

Svako ima pravo na slobodu naučnog i umetničkog stvaranja.

Stvaraocima naučnih i umetničkih dela jemče se moralna i materijalna prava, u skladu sa zakonom.

Pravo na zaštitu zdravlja

Član 45

Svako ima pravo na zaštitu zdravlja.

Države članice obezbeđuju zdravstvenu zaštitu deci, trudnicama i starim licima, ako je ne ostvaruju po drugom osnovu.

Zdrava životna sredina

Član 46

Svako, a posebno državna zajednica i države članice, odgovoran je za zaštitu životne sredine.

Svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju.

Svako je obavezan da čuva i unapređuje životnu sredinu.

III PRAVA PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA

Osnov i okvir prava pripadnika nacionalnih manjina

Član 47

Zaštita prava pripadnika nacionalnih manjina ostvaruje se u skladu sa međunarodno-pravnom zaštitom ljudskih i manjinskih prava.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju individualna i kolektivna prava, prava koja ostvaruju pojedinačno ili u zajednici s drugima, u skladu sa zakonom i međunarodnim standardima.

Kolektivna prava podrazumevaju da pripadnici nacionalnih manjina, neposredno ili preko svojih izabраниh predstavnika, učestvuju u procesu odlučivanja ili odlučuju o pojedinim pitanjima koja su vezana za njihovu kulturu, obrazovanje, informisanje i upotrebu jezika i pisma, u skladu sa zakonom.

Radi ostvarivanja prava na samoupravu u oblasti kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika i pisma, pripadnici nacionalne manjine mogu izabrati svoje nacionalne savete, u skladu sa zakonom.

Pored termina nacionalne manjine mogu se ravnopravno koristiti drugi termini koje ustavima i zakonima utvrđuju države članice.

Sloboda izražavanja nacionalnog identiteta

Član 48

Jemči se sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti.

Niko nije dužan da se izjašnjava o svojoj nacionalnoj pripadnosti.

Zabrana diskriminacije

Član 49

Pripadnicima nacionalnih manjina jemči se ravnopravnost pred zakonom i jednaka zakonska zaštita.

Zabranjena je bilo kakva diskriminacija po osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini.

Neće se smatrati diskriminacijom oni propisi, mere i akcije koje su usmerene na obezbeđivanje prava pripadnika nacionalnih manjina, kada se nalaze u nejednakom položaju, da bi im se omogućilo puno uživanje prava pod jednakim uslovima.

Zabrana nasilne asimilacije

Član 50

Zabranjena je nasilna asimilacija pripadnika nacionalnih manjina.

Države članice i državna zajednica Srbija i Crna Gora dužne su da zaštite pripadnike nacionalnih manjina od svake akcije usmerene ka takvoj asimilaciji.

Zabrana izazivanja rasne, nacionalne i verske mržnje

Član 51

Zabranjeno je i kažnjivo izazivanje i podsticanje nacionalne, rasne, verske ili druge neravnopravnosti, kao i izazivanje i raspirivanje nacionalne, rasne, verske i druge mržnje i netrpeljivosti.

Prava na očuvanje posebnosti

Član 52

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo:

- na izražavanje, čuvanje, negovanje, razvijanje i javno ispoljavanje nacionalne i etičke, kulturne i verske posebnosti;
- na upotrebu svojih simbola na javnim mestima;
- na slobodnu upotrebu svog jezika i pisma;
- da u sredinama sa značajnom manjinskom populacijom, državni organi vode postupak i na jeziku nacionalne manjine koja čini značajni deo populacije;
- na školovanje na svom jeziku u državnim ustanovama;
- na osnivanje privatnih obrazovnih ustanova na svim nivoima;
- da sopstveno ime i prezime koriste na svom jeziku;
- da u sredinama sa značajnom manjinskom populacijom, tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisani i na jeziku manjine;
- na određen broj mandata u skupštini države članice i Skupštini Srbije i Crne Gore, polazeći od principa neposredne reprezentacije, saglasno zakonima država članica;
- na odgovarajuću zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave;
- na potpuno i nepristrasno informisanje na svom jeziku, uključujući pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmenu informacija i ideja;
- da osnivaju sopstvena sredstva javnog informisanja.

Zakonom se uređuje način uživanja ovih prava.

Pravo na udruživanje

Član 53

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na osnivanje prosvetnih i kulturnih organizacija i udruženja, čije je finansiranje dobrovoljno.

Organizacijama i udruženjima pripadnika nacionalnih manjina se priznaje posebna uloga u ostvarenju prava pripadnika nacionalnih manjina.

Saradnja sa sunarodnicima u drugim državama

Član 54

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da ostvaruju nesmetane veze i da sarađuju sa svojim sunarodnicima koji su van teritorije državne zajednice Srbija i Crna Gora.

Unapređivanje uslova života

Član 55

Obaveza je država članica da, gde god je to potrebno, usvajaju odgovarajuće mere za unapređenje pune i efektivne ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i onih koji pripadaju većini, u svim oblastima ekonomskog, socijalnog, političkog i kulturnog života.

Mere iz stava 1 ovog člana, kada to bude potrebno, predviđaju uklanjanje izrazito nepovoljnih uslova života koji posebno pogađaju pripadnike određene nacionalne manjine.

Državna zajednica Srbija i Crna Gora u okviru nadležnosti utvrđenih Ustavnom poveljom i države članice garantuju pripadnicima nacionalnih manjina pravo da, ravnopravno sa ostalim građanima, učestvuju u vođenju javnih poslova, uključujući pravo glasanja i kandidovanja za nosioce javnih funkcija.

Razvijanje duha tolerancije

Član 56

U oblasti obrazovanja, kulture i informisanja državna zajednica Srbija i Crna Gora i države članice podstiču duh tolerancije i međukulturnog dijaloga i preduzimaju efikasne mere za unapređenje uzajamnog poštovanja, razumevanja i saradnje među svim ljudima koji žive na njenoj teritoriji, bez obzira na njihov etnički, kulturni, jezički ili verski identitet.

Jemstvo stečenih prava

Član 57

Dostignuti nivo ljudskih i manjinskih prava, individualnih i kolektivnih, ne može se smanjivati.

Ovom poveljom se ne ukidaju niti menjaju prava pripadnika nacionalnih manjina stečena propisima koji su se primenjivali do stupanja na snagu ove povelje, kao i prava stečena na osnovu međunarodnih ugovora kojima je Savezna Republika Jugoslavije pristupila.